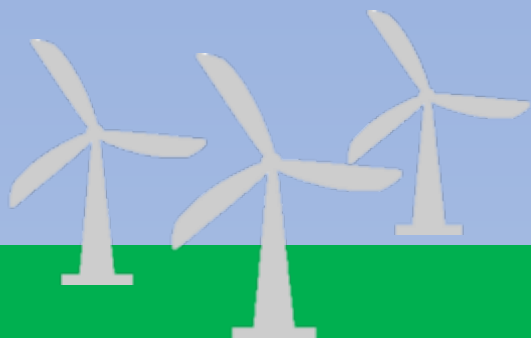

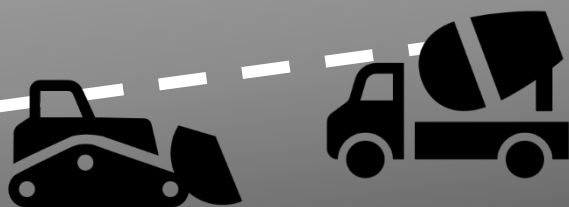
Actieplan Het goede voorbeeld

Circulaire en energieneutrale provinciale organisatie

*Provincie Flevoland
12 november 2018*

2030

DEFINITIEF

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Ambitie	4
Overige afspraken	5
Strategie	6
Principes	7
Bouwstenen actieplan	8
Zoom in: horizon actieplan	9
Thema: verduurzamen gebouwen	10
Thema: Afval = grondstof	11
Thema: verduurzamen eigen mobiliteit	12
Thema: Infra	13
Thema: Inkopen en aanbesteden	14
Thema: Communicatie en kennis	15
Thema: Innovatieve projecten	16

Inleiding

Provincie Flevoland heeft in de Omgevingsvisie FlevolandStraks uitgesproken dat zij het goede voorbeeld wil geven op het worden van een circulaire en energieneutrale provincie. Het goede voorbeeld is een deelprogrammaliijn van zowel de opgave Circulaire economie als Duurzame energie. Voor de uitvoering is actieplan Het goede voorbeeld dan ook een deelprogramma vanuit de beide opgaven. Het beschrijft de acties die de provinciale organisatie in de aankomende twee jaar bijdraagt aan de opgaven Circulaire Provincie en Energieneutrale Provincie uit de Omgevingsvisie.

De provincie heeft de ambitie om uitdrukkelijk zelf richting een circulaire en energieneutrale provinciale organisatie te bewegen.

In de Omgevingsvisie FlevolandStraks staat wat betreft de Opgave Circulaire Economie over het goede voorbeeld het volgende:

‘We geven als provinciale organisatie het goede voorbeeld: van inkoop tot aanbesteding. Waar mogelijk zetten we zelf de stap naar circulair. Het zijn mogelijkheden waarmee we de vraag stimuleren naar groene grondstoffen en gebruikte materialen en ondernemers stimuleren om circulair te werken.’

In de koerslijn Het goede voorbeeld van de Opgave Duurzame Energie is de volgende ambitie beschreven:

‘Wij geven het goede voorbeeld. De provinciale organisatie wordt energieneutraal. We doen dit door onze eigen energie op te wekken en minder energie te gebruiken. Denk hierbij aan onze gebouwen, voertuigen, wegen en vaarwegen. Het verminderen van de CO₂-uitstoot is ons vertrekpunt bij ontwerpen, aanleggen,

beheren en onderhouden van onze (vaar)wegen. Onze gebouwen en gronden stellen we beschikbaar voor nieuwe, experimentele technieken.’

Om te komen tot het actieplan Het goede voorbeeld zijn verschillende stappen doorlopen:

Fase 0: Startnotitie: De startnotities "Circulaire Economie" en "Duurzame Energie" (vierde kwartaal 2017) introduceren Het goede voorbeeld als deelprogrammaliijn vanuit de beide opgaven en schetsen de planning en fases tot realisatie van het actieplan.

Fase 1: In het eerst kwartaal 2018 is de nulmeting Het goede voorbeeld uitgevoerd: Een scan van de materialen en CO₂ die de provinciale organisatie nu gebruikt in haar bedrijfsvoering en waar deze vooral ontstaan. Op basis hiervan is in beeld gebracht waar de grootste kansen liggen voor de organisatie.

Fase 2: Richtinggevende Keuzenotitie/ Agendavorming: De resultaten uit de nulmeting vormden de basis van een inventarisatie van mogelijke uitwerkingen van ambities en oplossingsrichtingen.

Fase 3: Opstellen actieplan Het goede voorbeeld: Op basis van de vastgestelde keuzenotitie is in samenwerking met de afdelingen en management een vertaling gemaakt van de ambities naar de gezamenlijke strategie en is een afgewogen selectie gemaakt van de meest kansrijke acties die bijdragen aan Het goede voorbeeld. Deze zijn zoveel mogelijk uitgewerkt naar benodigde capaciteit en middelen en randvoorwaarden die nodig zijn om Het goede voorbeeld te gaan borgen in de provinciale organisatie.

Onderhavig document is het resultaat van het doorlopen proces in fase 3.

Met het tot stand komen van dit Actieplan zijn wij op weg naar Het goede voorbeeld!

Ambitie: Waar gaan we naartoe?

Onze ambitie richting Het goede voorbeeld is:

*"In 2030 is onze provinciale organisatie circulair en energieneutraal.
Dit is de som van al onze acties samen. Zo werken wij circulair en energieneutraal in onze projecten. Ons vastgoed is circulair en energieneutraal en uit onze organisatie komen alleen nog grondstoffen. Ons woon-werk- en zakelijk verkeer is circulair en energieneutraal gefaciliteerd en we kopen circulair en energieneutraal in."*

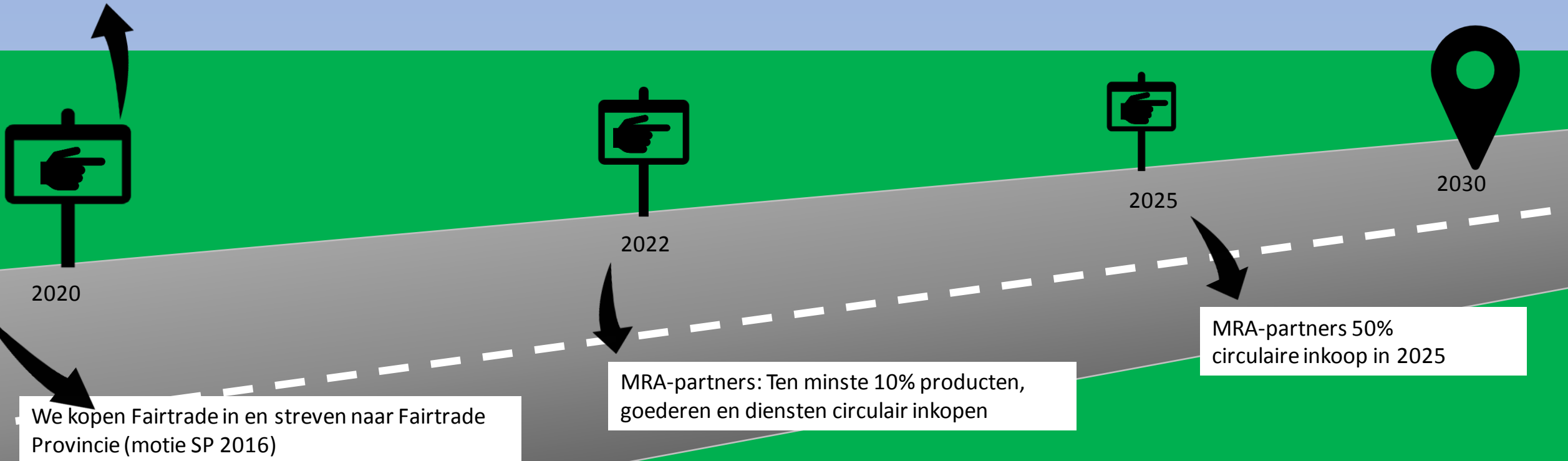

2030

Andere afspraken maken tevens onderdeel uit van actieplan Het goede voorbeeld

Duurzaamheid is een integraal onderdeel van alle grond, water- en vaarwegenprojecten. Duurzaamheid is 'business as usual' (Greendeal GWW 2.0)

Strategie: Hoe gaan we naar Het goede voorbeeld?

Focus op grote materiaalstromen en/of op zichtbare impactprojecten

Focus op grote materiaalstromen maakt het mogelijk om direct bij uitvoering veel impact te maken en circulair- en energieneutraal resultaat te behalen. Andere projecten hebben wellicht minder impact op circulair- en energieneutraal resultaat, maar kunnen vanwege hun zichtbare karakter bijdragen aan bewustwording en gedrag, of kunnen bijdragen aan het sluiten van de business case van lokale ondernemers.

Opzoeken maximale ruimte in huidige afspraken

Huidige wetgeving (zoals de aanbestedingswet), vastgesteld beleid of reeds gemaakte afspraken met leveranciers kunnen meer ruimte bieden dan we nu soms pakken. Om direct impact te maken, zoeken we binnen de huidige kaders naar de maximale ruimte.

Ambities hoog en meervoudig bij nieuwe afspraken

Bij het maken van nieuwe afspraken middels inkoop en aanbesteding, oriënteren we ons op ontwikkelingen en we nemen circulaire en energieneutrale ambities mee vanaf het vroegst mogelijke stadium in onze inkoopstrategie. Daar waar mogelijk schrijven we niet voor, maar zoeken mét marktpartijen naar de beste oplossing.

Faciliteren juiste circulaire en energieneutrale gedrag

We maken het onze medewerkers makkelijk beslissingen te maken die positief bijdragen aan circulariteit en energieneutraliteit. Door vervuilende keuzes niet aan te bieden of door het aantrekkelijk te maken om voor circulaire en energieneutrale oplossingen te kiezen.

Overzicht krijgen en meten effecten

Om te weten of we effectief bijdragen aan onze ambitie, zorgen we voor overzicht op hetgeen we doen, en op wat we gaan doen. We meten de resultaten van onze acties op basis van meetmethoden die circulaire en energie-impact weergeven. Hiervoor sluiten we liefst aan bij de landelijke ontwikkelingen. Indien dit in gevallen niet mogelijk is, kijken we hoe we de impact alsnog kunnen meten.

Sturen actief op maximale ruimte en hoge ambities

We sturen actief, ieder afdeling vanuit zijn eigen afspraken, op de voortgang op doelen, middelen en planningen. Het uitbrengen van integrale rapportages over voortgang van Het goede voorbeeld aan de opgavetrekkingen circulaire economie en duurzame energie helpt ons hierbij.

2030

Principes helpen wanneer we moeten zoeken naar de juiste route

Om onze doelen te kunnen bereiken hebben we met elkaar vier principes afgesproken. Het zijn voorwaarden in onze aanpak om het goede voorbeeld te geven.

1: Ambities stellen we zo hoog mogelijk

We kijken eerst naar wat er aan nieuwe ontwikkelingen mogelijk is en pas later naar welke grenzen we tegenkomen, dus niet vooraf. Alleen risicoloze maatregelen kiezen gaat te langzaam en levert een onvoldoende innovatieve aanpak op. We vertrouwen er op dat we mogelijk verkeerd genomen keuzes kunnen repareren. Dit principe is tevens onderdeel van onze strategie.

2: Keuzes op basis van meervoudige waardecreatie of –behoud

Bij de keuze voor een maatregel zetten we uiteraard de bijdragen aan energieneutrale en circulaire doelstellingen af tegenover de financiële en maatschappelijk kosten. Echter, we kijken ook naar de bijdragen aan de lokale en regionale economie, kennisontwikkeling, sociale impact en bijvoorbeeld ruimte voor innovatieve projecten.

3. "Moeten", "willen" en "kunnen" in balans

Bij de organisatie leeft zeker voldoende urgentiebesef van mondiale en nationale duurzaamheidsissues om de zelf geformuleerde doelen van een energieneutrale en circulaire bedrijfsvoering ook echt te willen realiseren. *Moeten* en *willen* is geen probleem. Uiteraard komen we vervolgens bij discussies over *kunnen*; hoever wil de Provincie gaan om de plannen uit te

voeren? Hoe prioriteren we de gekozen acties in de tijd? Kiezen we op basis van meer of minder urgentie en mogelijk snelheid van voorbereiding qua reserveren van capaciteit en middelen. En is het wellicht bespreekbaar om bepaalde acties niet te doen? Deze discussies zullen waarschijnlijk optreden als blijkt dat de eis om de gekozen acties uit te voeren binnen de reguliere bedrijfsvoering met de reguliere capaciteit en efficiencyprocedures niet haalbaar is. Dan zal er beargumenteerd moeten worden gekozen om acties te prioriteren of uit te stellen.

4. Wie wil, zoekt naar mogelijkheden en wie het weet mag het zeggen

Het oppakken van een innovatieve opgave begint met het openstaan voor nieuwe mogelijkheden bij bestuur, management en uitvoering. Het stimuleert ook de ontwikkeling van innovatieve duurzame business voor ondernemers. Omdat niets doen geen optie is zoeken we door naar mogelijkheden om onze ambities wel te halen. Daarvoor is het nodig dat tegengestelde belangen en ervaren belemmering vrij op tafel kunnen komen.

Het goede voorbeeld is een integraal actieplan dat thema's afdeling-overschrijdend aanpakt, maar waarvan de acties (en daarbij benodigde capaciteit en middelen) uiteindelijk, aan het einde van de looptijd, zijn ingebed in de reguliere bedrijfsvoering. Multidisciplinaire inbreng vanuit alle organisatieniveaus verbreedt het repertoire van mogelijke en innovatieve oplossingen. Dit vergt wel een goed georganiseerde communicatie met heldere afspraken tussen afdelingen.

2021

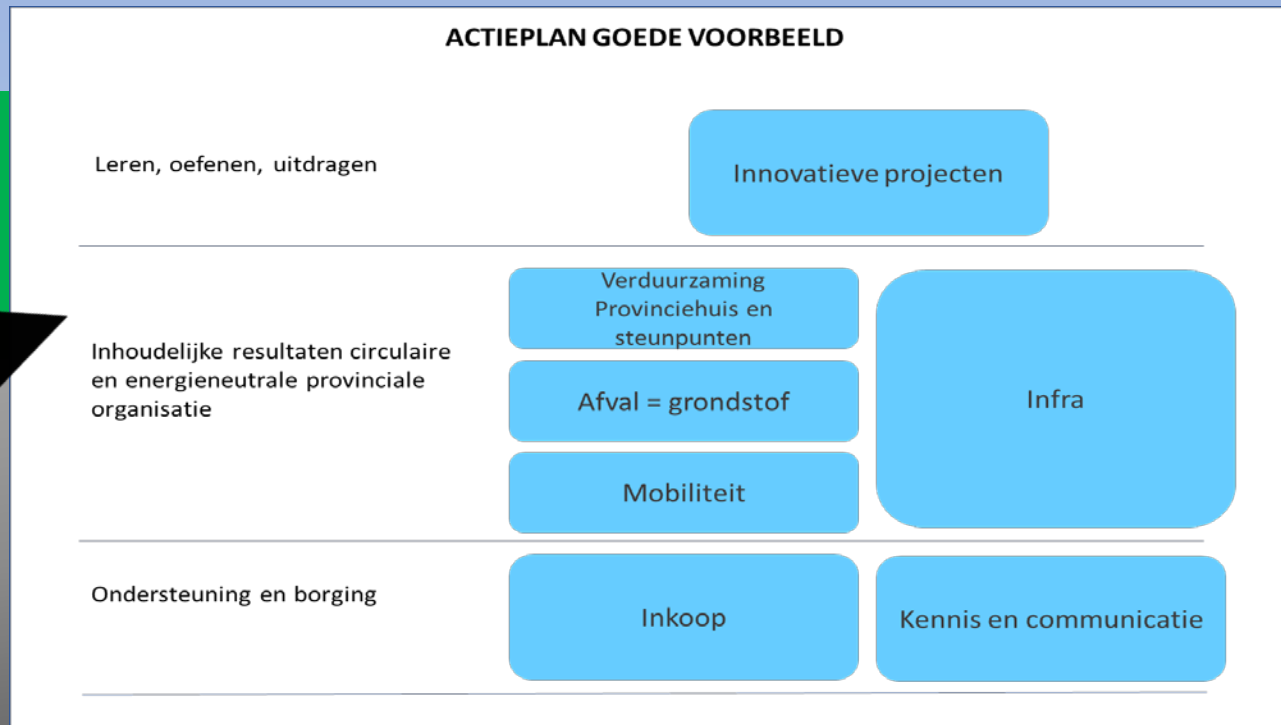
2030

Bouwstenen actieplan Het goede voorbeeld

De kern van dit actieplan bestaat uit zeven thema's: vier resultaatgebieden en drie ondersteunende processen.

Hierna benoemen we binnen elk thema de voorgestelde acties.

2030

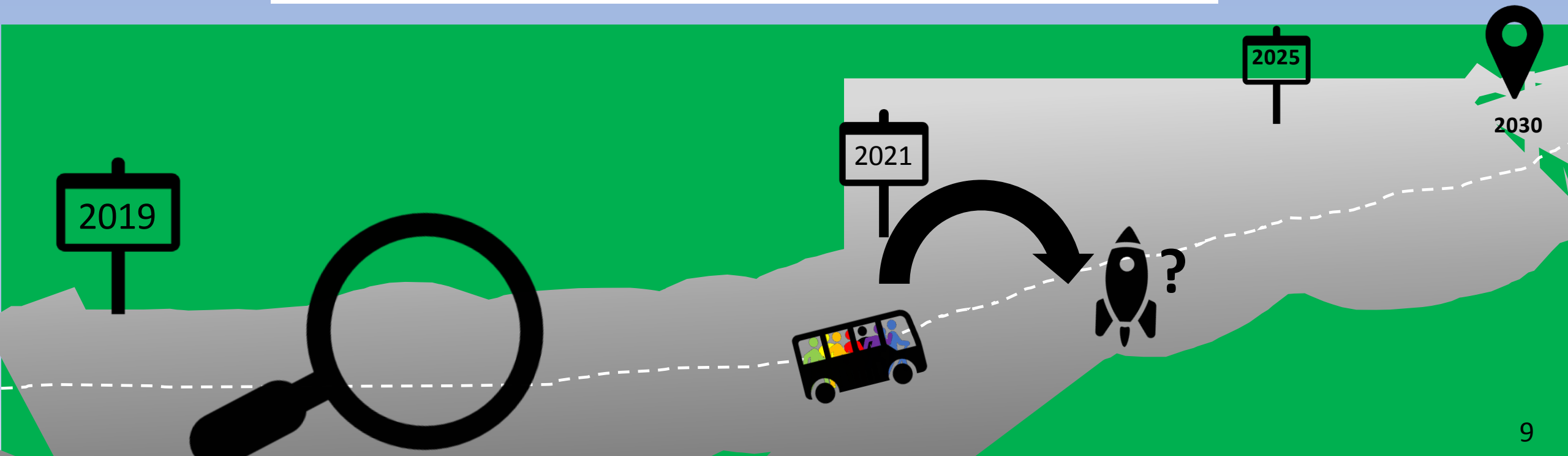

Zoom in: Horizon actieplan

Dit actieplan is een tussentijds resultaat van een lerend proces. Voortschrijdende eigen inzichten, nieuwe ambities van het rijk, technologische en sociale ontwikkelingen zullen mogelijk leiden tot bijstellingen van acties en planningen. Dit plan is dan ook een dynamisch document dat regelmatig zal worden bijgesteld. Het huidige actieplan kijkt maximaal 2 jaar vooruit.

Doelstellingen, kosten-baten en resultaten zijn onderdeel van dit actieplan. Momenteel is nog niet mogelijk te voorspellen wat de baten van de acties zullen zijn. Dit wordt deels veroorzaakt doordat het meten van circulaire en energie-impact gecompliceerd is. Op landelijk c.q. Europees niveau zoekt men hiervoor naar eenduidigheid om dit te meten. Het bepalen van de uiteindelijke effecten vraagt nu dan ook nog steeds weer om maatwerk.

Deels is nog onduidelijk hoe afdelingen het actieplan nu en na 2020 willen inbedden in de reguliere bedrijfsvoering.

Verduurzamen Provinciehuis en steunpunten

Doelstellingen

- Vanaf 2020 is vrijgekomen materiaal uit aanpassingen aan onze gebouwen door opdrachtnemers aangenomen voor bewezen hoogwaardig hergebruik.
- Vanaf 2021 is alle benodigde energie hernieuwbaar zelf opgewekt of 100% groen ingekocht
- Alle gebouwen hebben energielabel A (2025)

Acties	actie door:	BDO	GE	INFR A	IV	MO	RE	SenM	Tevens actie voor thema:
Onderzoek structureel verduurzamen alle vastgoed provincie								•	
Verduurzamen licht in en rondom Provinciehuis: Overgang naar LED (4 deelvorstellen)								•	
Pilot: Klimaatbeheersing verbeteren middels zon- cq. warmtewerende folie								•	Innovatieve projecten
Met zes andere provincies 100% hernieuwbare energie inkopen								•	Inkopen en aanbesteden
Vertaling van ambities en monitoring van voortgang via de interne Dienstverleningsovereenkomst								•	
CO2 neutraal outsourcen servercapaciteit indien succesvol proof-of-concept traject					•			x	Innovatieve projecten, Inkoop en aanbesteden
Bij vervanging standaard energiezuinige beeldschermen aanschaffen (Formaat, lichtintensiteit, aantal pixels)					•				
Uitbreiding met 4 laadstations op de parkeerplaats personeel en 2 extra oplaadstations op de bezoekers parkeerplaats.								•	Verduurzamen eigen mobiliteit
Experimenteren met minder CO2 belastend banqueting- en kantine aanbod binnen het huidige cateringcontract								•	
De aanbesteding van meubilair (project herhuisvesting) vragen we zo circulair mogelijk uit op eindproduct, met een minimum van 50% hergebruik vrijgekomen materialen in de eigen organisatie.								•	

• = initiërende rol
x = ondersteunende rol

Afval = grondstof

Doelstellingen

- Jaarlijks 5% minder restafval ten opzichte van 2017 (regulier kantoor-, winkel- en dienstafval)
- 2019: minstens 50% hergebruik meubilair huidige interieur

Acties	actie door:	BDO	GE	INFR A	IV	MO	RE	Sen M	Tevens actie voor thema:
Studenten challenge op zo hoogwaardig mogelijk (lokaal) hergebruik eigen huidige afvalstromen/aansluiting lokale keteninitiatieven CE								•	
Onderdeel inkoopstrategie: Marktonderzoek/-consultatie hoe afval te voorkomen, hoe hoogwaardig hergebruik			•	•	•			•	Inkopen en aanbesteden
Afvalinzamelstructuur in onze gebouwen aanpassen op grondstof-monostromen								•	
Afvalfase in aanbestedingen meenemen								•	
Obv landelijke ontwikkelingen (transitieagenda's e.d.) in beleid definiëren hoe wij optimaal aansluiten op circulaire en energieneutrale organisatie							•		
Testcase: circulaire keten koffiebekers uit lokaal bermmaaisel+launching customerschip			x					•	Innovatieve projecten
Circulair aanbesteden catering in combinatie met warme dranken (koffie, thee en toebehoren)								•	Innovatieve projecten, Inkopen en aanbesteden
Circulair aanbesteden kantoor- en vergadermeubilair (tafels en stoelen refurbishen), inclusief onderhoud								•	Innovatieve projecten, Inkopen en aanbesteden
Uitzoeken hoe meest circulair om te gaan met de te verwachten grote ICT retourstroom uit herhuisvestingstraject (inclusief vaste telefoontoestellen)					•			x	Inkopen en aanbesteden

• = initiërende rol (al dan niet vanuit eigen werkveld)
x = ondersteunende rol

Verduurzamen eigen mobiliteit

Doelstellingen

- In 2021 20% minder fossiele brandstof kilometers met woon-werk en zakelijk verkeer.
- In 2021 waarden onze medewerkers ons mobiliteitsaanbod met een 7.

Acties	actie door:	BDO	GE	INFR A	IV	MO	RE	Sen M	Tevens actie voor thema:
Zakelijk verkeer: In samenwerking met de stakeholders personeelsregelingen bezien op effectuering van milieuvriendelijke maatregelen. Bezien wordt hoe de doelstelling van vermindering van de CO2 uitstoot geëffectueerd kan worden						●	x		
Zakelijk verkeer: deelname aan early adaptorprogramma deel- e fiets(en) (e-bike2work)						x	x	●	Innovatieve projecten
Zakelijk verkeer: Onderzoek kosten-baten diverse toegangsmodellen e-fiets en e-bike (koop-lease-deelsysteem-MAAS)						x	x	●	
Woon-werkverkeer: aanschaffen en implementeren carpoolapp						●	x		
Woon-werk & zakelijk verkeer: organiseren deelname aan Urgenda's Low-car-diet						x	●	x	
Bij vervanging leaseauto's standaard elektrisch vervangen. Bij afwijking motiveren.				●				●	Inkopen en aanbesteden
Toetsen ervaringen en meten effecten milieuvriendelijke maatregelen personeelsregelingen. Hierin nemen we ook effecten voor parkeren mee.						●	x		

● = initiërende rol (al dan niet vanuit eigen werkveld)
x = ondersteunende rol

Acties	actie door:	BDO	GE	INFR A	IV	MO	RE	SenM	Tevens actie voor thema:
In januari 2019 levert INFRA het Duurzaamheidsprogramma op 2019-2023, met daarin als onderdeel de uitvoering van meerdere showcases				•					Innovatieve projecten

Inkopen & aanbesteden

Doelstellingen

- 50% circulair inkopen in 2025
- 50% energieneutraal inkopen in 2025

Acties	actie door:	BDO	GE	INFRA	IV	MO	RE	SenM	Tevens actie voor:
Aanstellen innovatie- cq materiedeskundige als verbindingsofficier, aanjager tussen externe kennis CE en EN en interne toepassing ervan in inkooptrajecten organisatiebreed. Verbinding tussen denken en doen							•		Verduurzamen gebouwen, afval=grondstof, verduurzamen eigen mobiliteit, infra, communicatie, innovatieve projecten
Gezamenlijk CE en EN afwegingskader vaststellen (op basis van Ambitiweb)							•	x	
Afwegingskader obv ambitieweb Duurzaam GWW vast onderdeel van inkoopstrategie maken, deze samen met interne klant invullen				•				•	
Standaard circulair/energieneutraal/fairtrade meenemen in aanbesteding. Bij afwijking motiveren.		•	•	•	•	•	•	•	
CO2 neutraal aanbesteden outsourcing servercapaciteit					•				Verduurzamen gebouwen
Bij aanbesteding van infra-onderdelen uit projecten GE, hanteren afspraken INFRA, zoeken mogelijkheden dit door INFRA te laten aanbesteden			•	x					
Uitzoeken hoe CE en EN resultaten meten				x			•	x	
Contractmanagement ingekochte telefonie					•				
Overzicht maken/up to date houden opdracht-portefeuille, ook meervoudig onderhands		•	•	•	•	•	•	•	
Deelname aan leernetwerken, inkoopacademy, werkgroepen IPO en MRA			•	•				•	
Inkoopkennis delen middels organiseren verdiepingsworkshops CE en EN inkopen							•	x	

• = initiërende rol (al dan niet vanuit eigen werkveld)

x = ondersteunende rol

Communicatie & kennis

Acties	actie door:	BDO	GE	INFR A	IV	MO	RE	SenM
Verdiepingstraject met afdelingshoofden en hun MT leden voor verdere uitwerking huidige actieplan, doorkijk naar jaren 2021 e.v.		x	x	x	x	x	●	x
Organiseren rapportage tbv P&C HGV		?	?	?	?	?	?	?
Organiseren marktontmoetingsdagen			?	?	?			?
Verdiepende workshops CE en EN (inkopen, innovatie)		x	x	x	x	x	●	x
Kennis delen eenvoudige, bottom-up maatregelen		?	?	?	?	?	?	?
Best practices: opgehaalde kennis structureren en delen			?	?	?	?	?	?
Jaarlijks enquête naar bewustwording, houding, gedrag							x	●
Mobiliteit: communicatie rondom invoering nieuwe maatregelen en strakkere sturing op bestaande maatregelen						●		
Communicatie introductie & 'coaching' gedrag bij introductie nieuwe inzamelstructuur								●
Communiceren actuele prestaties HGV via monitoringsscherm centrale ruimte Provinciehuis					x	x	x	●

● = initiërende rol (al dan niet vanuit eigen werkveld)

x = ondersteunende rol

? = eigenaarschap nog niet belegd

Innovatieve projecten

Thema	Acties	actie door:	BDO	GE	INFRA	IV	MO	RE	SenM
Verduurzamen gebouwen	Klimaatbeheersing verbeteren middels warmtewerende folie								●
Verduurzamen gebouwen	CO2 neutraal outsourcen servercapaciteit indien succesvol proof-of-concept traject					●			x
Afval = grondstof	Testcase: circulaire keten koffiebekers uit lokaal bermmaaisel + launching customerschip			x					●
Afval = grondstof	Circulair aanbesteden catering in combinatie met warme dranken (koffie, thee en toebehoren)								●
Afval = grondstof	Circulair aanbesteden kantoor- en vergadermeubilair (tafels en stoelen refurbishen), inclusief onderhoud								●
Verduurzamen eigen mobiliteit	zakelijk: deelname aan early adaptorprogramma deel- e fiets(en) (e-bike2work)						●	x	
Infra	Showcases Infra				●				
Actieve bijdrage CE en EN aan innovatieve projectsamenwerkingen in Flevoland	Almere 2.0 Opwaarderen Upcycle Centrum, organiseren competitie Upcycle City, creëren van een regelluw testgebied Citylab Stedelijke Grondstoffen, Stad zonder gas, Energiefonds, Growing green cities			●					
Actieve bijdrage CE en EN aan innovatieve projectsamenwerkingen in Flevoland	Floriade werkt: Nature based bouw innovatiepaviljoen			●					
Actieve bijdrage CE en EN aan innovatieve projectsamenwerkingen in Flevoland	Diverse INTERREG-aanvragen (LUMP: Local Upcycling Mixed Plastics, Battery Recycling (from cathode tot cathode))			●					
Actieve bijdrage CE en EN aan innovatieve projectsamenwerkingen in Flevoland	Lelystad airport: parkeerplaats als energiecentrale, bodemenergie als energievoorziening, duurzame waterketen, testfaciliteit zelfrijdend vervoer, ontwikkelen gelijkstroom-wisselnet, telen biobased materialen, afstemmen grootschalige zonne-energievoorzieningen			●					
Actieve bijdrage CE en EN aan innovatieve projectsamenwerkingen in Flevoland	Flevokust Haven: Duurzaamheidscertificaat BREEAM gebiedsontwikkeling, LNG bunkerstation ontwikkeling, Realisatie zonne-energie, smart-grid oplossingen en warmte- en of stroomuitwisseling tussen Maxima centrale naar Flevokust voor nieuwe bedrijven			●					

● = initiërende rol (al dan niet vanuit eigen werkveld)
x = ondersteunende rol